

Educar per a la política

Daniel Ortiz

Professor associat del Departament de Ciències Socials d'ESADE

¿HI HA ALGUNA RELACIÓ ENTRE L'EXPERIÈNCIA EDUCATIVA quotidiana que es viu a les aules del nostre país i les imatges —brega i crispació— del Congrés dels Diputats que ens mostra el teletnotícies vespre? Es pot establir algun lligam entre les dificultats del nostre sistema educatiu (incloent-hi l'elevada taxa de fracàs escolar) i el sentiment, cada cop més generalitzat, de desinterès, desafecció i descredít de la política? Hi ha algun vincle entre la crisi de la convivència familiar (incloent-hi els pares que han renunciat a exercir la seva autoritat envers els fills) i els fenòmens d'incivisme, desvinculació i rebuig de qualsevol forma de compromís ciutadà?

1. *Educació i política: necessitat d'enfortir el binomi*

Des de fa uns quants anys, cap al mes de gener, hem tingut l'oportunitat d'organitzar un seminari que porta per títol *El professor i la política*, en el marc del postgrau de *Reflexió i Acció Educativa* de l'Escola d'Educadors de la Fundació Escola Cristiana de Catalunya. Es tracta d'una jornada singular i sumament interessant per diverses raons. D'una banda, trobar una sessió «sobre política» en un postgrau adreçat a professionals de l'educació acostuma a generar sempre una certa sorpresa i perplexitat inicial, de manera que cal començar explicant i justificant el perquè de la

MONOGRÀFIC

nostra presència. D'altra banda, l'experiència també aconsella tractar de desactivar qualsevol possible sentiment de desconfiança o recel: no hem vingut a fer propaganda política, ni aspirem a convèncer ningú de res. Tan sols pretenem reflexionar conjuntament sobre *educació i política*. Finalment, un cop en marxa, la qualitat de les aportacions, la intensitat del debat, la passió dels participants... permet fer aflorar, amb tota naturalitat i claredat, una estreta relació entre educació i política.

Així doncs, si fins i tot per als mateixos educadors i professionals de l'ensenyament el binomi format per *educació i política* s'ha vist afèblit i ha deixat de ser evident... molt més necessària deu ser encara, sens dubte, la necessitat de restablir, conscientment i sistemàticament, aquesta estreta connexió, si pensem en el conjunt de la nostra societat.

2. *La política, entre el desconeixement i el descredít*

Malgrat l'enorme espai mediàtic que ocupa diàriament, la política continua sent una gran desconeguda per a una gran majoria dels nostres conciutadans. En què consisteix l'ofici de polític? Com s'accedeix a la política? Com funcionen els partits polítics? És bona la professionalització de la política? Queda lloc per a la política fora dels aparells dels partits? Quins són els límits de la política? Atenent a les dades següents (Daniel Ortiz, *Política i valors*, 2009), no resulta agosarat sospitar que una part significativa de la població tindria serioses dificultats a l'hora de respondre aquestes qüestions.

Un 76% dels enquestats afirmen que la política els interessa poc o gens. Un 58% considera que, respecte a la política, és millor no tenir-hi res a veure. Un 98% afirma que no ha col·laborat mai amb cap partit polític, i un 94% afirma que no ha assistit mai a cap acte o miting polític. La taxa d'afiliació política oscil·la entorn del 2% de la població. Els sentiments bàsics que desperta la política són: desconfiança, indiferència i avorriment. El 50% dels enquestats creu que els polítics mai o poques vegades prenen les decisions pensant en la majoria dels ciutadans. Els partits són la institució social més mal valorada (amb un 3,5 sobre 10) i els polítics el col·lectiu més mal valorat (amb un 3,3 so-

MONOGRÀFIC

“ La situació no és irreversible [...] cal reivindicar amb fermesa una nova manera de fer política.

bre 10). I, finalment, cal consignar que un dels darrers resultats de l'Índex de Satisfacció Política (CEO, desembre 2009) detectava una xifra rècord de malestar, amb més del 80% dels ciutadans enquestats insatisfets amb la situació política catalana actual. Addicionalment, encara cal fer esment d'un altre malentès fortament arrelat. La majoria tendeix a considerar que la política és únicament «allò que fan els polítics» des de les institucions de govern i els partits, oblidant completament que l'autèntica base de la democràcia resideix en la deliberació, el compromís i la participació activa dels ciutadans.

A la llum de les dades anteriors, resulta innecessari insistir en el descàndid i la mala reputació que impregnen la vida política actual als ulls de la ciutadania, i que explicarien, almenys en part, la seva actitud distant, escèptica i desencisada. Ara bé, quines són les causes d'aquesta percepció tan negativa? És possible capgirar la situació? Com refer la confiança malmesa i superar aquesta crisi profunda en la qual es troba immersa la política catalana actual? En primer lloc, és important tenir present que es tracta d'una crisi de caràcter estructural. És a dir, que al marge dels factors conjunturals, que sens dubte hi són i contribueixen a augmentar la sensació de pessimisme i desgovern, la crisi va més enllà i té unes arrels més profundes. En segon lloc, cal tenir clar que la situació no és irreversible. I que lluny de l'habitual cantarella cínica, derrotista i irresponsable del «tots són iguals» o «ja no es pot confiar en ningú», ara més que mai cal reivindicar amb fermesa una nova manera de fer política. En aquest sentit, el professor Daniel Innerarity ens ofereix una pista interessant: «el que va en contra de la política no és la immoralitat, sinó la mala política».

Naturalment, per a restablir la dignitat o, més encara, la grandesa intrínseca a la bona política, es requereixen bons polítics. I per tant, és imprescindible posar sobre la taula la següent qüestió: què significa ser un bon polític ara i aquí? En realitat, la pregunta no és pas nova. Els

antics grecs, fa 2.500 anys, ja van proclamar la necessitat que el govern de la *polis* recaigués en mans «dels millors», és a dir: dels més capaços i més ben preparats per a assumir una tasca tan important. I què vol dir estar ben preparat per a la política avui? D'una banda significa bandejar la mediocritat, la incompetència, el nepotisme, l'oportunisme, l'ambició desmesurada de poder i la vanitat. I, d'altra banda, significa també, i principalment, atrevir-se a comptar amb els millors tant des d'un punt de vista professional (capacitat, formació, experiència), com personal (qualitat humana, compromís ètic, valors).

Ara bé, només amb bons polítics tampoc no n'hi ha prou. O, més ben dit, com que els bons polítics no provenen d'un altre planeta, ni floreixen per generació espontània enmig del desert, per a garantir la bona política encara fan falta dos requisits més. En primer lloc, resulta imprescindible un sistema polític eficaç (incloent-hi els partits, les institucions de govern i la llei electoral), és a dir: que reconegui el mèrit i permeti l'excel·lència, que fomenti la responsabilitat, promogui la transparència i faciliti la rendició de comptes. I, en segon lloc, cal comptar també amb una ciutadania activa i responsable, compromesa amb la comunitat i disposada a exercir de debò els seus drets i deures democràtics.

3. Valors per a una nova política

En un treball (Ortiz, Daniel. *Política i valors*, 2009) de la Càtedra Lideratges i Governança Democràtica d'ESADE, un cop elaborat el diagnòstic sobre els valors que caracteritzen la política catalana actual, hem proposat un conjunt de valors i actituds que, al nostre entendre, haurien d'inspirar el ressorgiment de la política a Catalunya. Aquesta nova política hauria d'articular-se entorn de dos principals actors: els polítics i els ciutadans.

Els polítics

Un polític no és un heroi, però un bon polític ha de ser una persona excepcional: íntegra, consistent i dotada d'un conjunt de quali-

tats i virtuts que no estan a l'abast de tothom. Vegem-ne algunes de les més significatives.

Estimar la gent. En oposició a la indiferència per l'esdevenir de la ciutadania o a la visió reduccionista del ciutadà com a simple elector. La política consisteix a tractar de fer possible el *bé comú* o l'*interès general*, però no d'una manera llunyana i abstracta, sinó propera i concreta. El que dóna sentit a la política són les persones. La proximitat, la identificació i, en un cert sentit, el fet de *viure com a propis* les alegries i les tristeses de la gent, són requisits necessaris per a la bona política. Quan el polític sent de debò aquesta estimació per la gent, llavors la política es transforma en una veritable vocació de servei (als altres, al conjunt de la societat i, sobretot, als més febles i desvalguts).

El patriotisme. En oposició a la indiferència per la identitat de la *pòlis* o la manca de compromís amb la pròpia nació. El patriotisme suposa admetre que prèviament a l'existència del ciutadà, existeix una comunitat, un jo col·lectiu que mereix ésser reconegut, valorat i defensat. El patriotisme significa respectar i assumir un compromís públic amb la història, la dignitat, els drets i les aspiracions del poble al qual serveix el polític. El patriotisme fa possible la superació de les diferències, ideològiques o de qualsevol altre tipus, i permet conjuagar el «nosaltres» col·lectiu i sense exclusions.

La integritat. En oposició al polític que assumeix l'aparença, l'artífic o l'engany com a estratègies útils per fer carrera. La integritat es pot entendre, com a mínim, a partir de tres significats diferents. Primer, com a sinònim de coherència. És a dir, com el fet de creure's allò que hom defensa públicament, ser capaç d'assumir-ho i d'actuar en conseqüència. En segon lloc, equival també a respectar les persones, l'objectivitat dels fets i la veritat. La integritat és contrària a la manipulació, la difamació, les argüïtes i els excessos de demagogia, que atempten contra les regles bàsiques de la democràcia. Si els polítics aspiren a guanyar la confiança dels ciutadans, aleshores han de ser dirigents «sencers, d'una peça, íntegres, això és el que necessitem per a la política; éssers capaços de no descompondre's, articulats, vertebrats, mesurats, i capaços també de recompondre's, capaços d'integrar» com afirma Gabilondo (Giménez-Salinas, 2006). En tercer lloc,

la integritat és també sinònim d'autenticitat, entesa com a singularitat, com a respecte envers un mateix i el reconeixement d'una manera específica de fer política.

El compromís (o *causa*). En oposició, en paraules de Weber (1991), al simple «polític de poder», que té com a única finalitat assolir i conservar el poder. El compromís amb una *causa* requereix, d'una banda, una dedicació intensa, una gran tenacitat i un horitzó a llarg termini. D'altra banda, aquest compromís també significa prendre partit i ser capaç d'assumir decisions arriscades amb relació als objectius i les idees que es defensen. Ara bé: «quina hagi de ser la causa al servei de la qual busca i utilitza el polític el poder és ja qüestió de fe». Aquesta finalitat extrínseca a l'exercici del poder, és la que impedeix que la política esdevingui una activitat buida, cega, erràtica i sense sentit. Però Weber fa encara un pas més quan afirma que per a poder considerar la política com una activitat ètica: «El que importa és que sempre ha d'existir alguna fe. Quan aquesta falta, fins i tot els èxits polítics aparentment més sòlids, i això és perfectament just, porten sobre si la maledicció de la inanitat». Tenir unes conviccions sòlides i compromisos fermes és un requisit imprescindible per a la bona política.

El sentit del bé comú (o *mesura*). En oposició a la recerca d'interessos particulars, l'interès propi inclòs, com a finalitat política primordial. La principal tasca del polític és prendre decisions enmig de la immensa xarxa d'interessos entrecruats que configuren la societat. Per a poder prendre bones decisions (justes, equilibrades, encertades) el polític ha de ser capaç de *dirimir*, és a dir: de sospesar i avaluar les raons de cadascun dels agents socials, i de prendre decisions amb prudència i *mesura*. La mesura és una de les tres virtuts cabdals del polític, segons Weber (1991), i consisteix en «la capacitat per a deixar que la realitat actuï sobre un mateix sense perdre el recolliment i la tranquil·litat, és a dir, per a guardar la distància amb els homes i les coses. El «no saber guardar distàncies» és un dels pecats mortals de tot polític». El bé comú o *mesura* també es pot interpretar com un cert terme mitjà, un equilibri adequat entre la utopia i el pragmatisme. Una posició política, en definitiva, que sense renunciar a l'ideal i al somni, toqui de peus a terra i sàpiga discernir, en cada moment, què és el possible i què no ho és.

“ Hem proposat un conjunt de valors i actituds que, al nostre entendre, haurien d’inspirar el ressorgiment de la política a Catalunya. ”

El corratge (o *passió*). En oposició a la covardia, la indiferència o el relativisme. Weber (1991) defensa també la passió com una de les tres virtuts fonamentals del polític: «La passió no converteix un home en polític si no està al servei d’una «causa» i no fa de la «responsabilitat» envers aquesta causa l’estrella que orienti l’acció. Per a això es necessita (i aquesta és la qualitat psicològica decisiva per al polític) «mesura» (*Augetmas*)». La política equival a conflicte. Fer política significa haver-se d’enfrontar sovint amb adversaris poderosos. I si hom té un projecte polític transformador (que va més enllà de la simple administració dels interessos establerts), fer política també significa sovint suparar les inèrcies i nedar contra corrent. Per tot això, és imprescindible una actitud valenta, coratjosa, fins i tot apassionada, capaç d’evitar els obstacles i vèncer les innombrables dificultats. Gabilondo (Giménez-Salinas, 2006) ho expressa amb aquests termes: «Necessitem éssers valerosos, aquells que no són només capaços —no n’hi ha prou amb la capacitat-, sinó que també són audaços, intrèpids, valents [...] Estem pensant en aquells que són capaços de posar-se en joc en allò que diuen, de córrer la sort d’allò que diuen»

La responsabilitat. En oposició a l’ètica pura de la convicció o la indiferència per les conseqüències de la pròpia acció política. Cal defensar el valor de la responsabilitat, d’acord també amb Weber, com una de les qualitats més pròpies i específiques del polític. La responsabilitat entesa, en primer lloc, com l’assumpció plena de les conseqüències de les pròpies accions polítiques. En segon lloc, la responsabilitat entesa com la decisió de «fer-se responsable», és a dir, d’assumir el compromís de fer front a una determinada situació social (problema o mancança). I, en tercer lloc, entesa també com l’exercici de «rendir comptes» del resultat de les decisions i la gestió política que hom ha dut a terme, sigui davant dels ciutadans (en l’àmbit públic), o bé da-

vant dels afiliats (en l’àmbit de partit). Sense un exercici rigorós i sistemàtic de rendició de comptes (el terme anglès *accountability* inclou un significat encara més ampli, i reflecteix perfectament el desenvolupament de la cultura cívica i democràtica britànica), la democràcia resta incompleta, mancada d’un element bàsic de transparència i qualitat.

L’autoritat moral. Els clàssics ja distingien entre la *potestas* i l’*autoritas*. És a dir: entre aquell que posseïx la capacitat de manar i ser obeït només gràcies a l’exercici del seu poder, i aquell que és capaç d’exercir el poder amb el reconeixement i acceptació dels seus mèrits per part dels altres. El grau de coherència entre les paraules i els fets, és a dir, entre el discurs i la praxi polítiques, és el fonament de l’autoritat moral en política. Estrant el fil, podem distingir tres possibles nivells d’anàlisi: discurs polític, conducta pública i activitat privada dels polítics. El comportament del polític és sempre un referent i, per a bé o per a mal, té un caràcter exemplaritzant. L’exemplaritat entesa com un elevat nivell de coherència entre les paraules i els fets és la principal font de l’autoritat moral en política. En moments difícils i situacions extremes l’autoritat moral del polític esdevé el seu major actiu per a governar i rebre el suport de la ciutadania.

La resiliència. En oposició al defalliment, al fet de donar-se per vençut abans d’hora o mostrar-se incapaç d’aprendre de l’experiència i madurar, humanament i políticament. De vegades la política és desesperant, i comporta contratemps i fracassos dolorosos, però cal que el polític sigui capaç d’aprendre’n la lliçó, sortir-ne enfortit i continuar mirant endavant. El polític ha de ser capaç de créixer davant dels obstacles, sobreposar-se a l’adversitat i fer front a les circumstàncies més desfavorables. El polític no pot perdre mai la confiança en el seu possible i, quan la perd, més val que abandoni la política.

Els ciutadans

El civisme. En oposició a la desvinculació i al concepte grecollatí d’idiota («un ésser aïllat que no té cap sensibilitat social, cultural, ni política») Gabilondo (Giménez-Salinas, 2006)). El civisme pot ser de-

finit com un conjunt d'actituds *prepolítiques* favorables a la comunitat tal com: el respecte, la convivència o la solidaritat, i és fruit del sentiment de pertinença. El grau de civisme es pot formular en termes de major o menor confiança, obertura o altruisme envers els altres membres de la comunitat. El civisme significa sentir-se preocupat per allò que succeeix en el si de la *polis*, i és un valor previ imprescindible per a la participació ciutadana i el compromís polític.

La participació. En oposició a la passivitat i la inacció. Gabilondo al·ludeix a l'«ànima bella hegeliana» per designar una actitud mandrosa i llepafils: «la d'aquell que té una idea tan extraordinària del bé, que qualsevol acte li sembla que no està a l'alçada del bé de veritat; té una idea tan extraordinària de la justícia, que qualsevol cosa li resulta poca per a la justícia. I saben què fa? Res. Res (...) diuen: «¿Per a què? Si total, tant és, si al final...; si el món...; si la globalització...; si l'univers». Sí, coartades per no fer». La participació és el contrari de la indiferència, l'apatia i el passotisme. Participar significa mostrar interès o preocupació per alguna cosa. Si acceptem que la democràcia és alguna cosa més que un conjunt de normes i procediments formals per a organitzar la vida en societat, aleshores la participació política esdevé un dels millors indicadors per a mesurar la salut democràtica d'un país. Defensar la participació significa assumir el paper actiu de la ciutadania, és a dir: un ciutadà que no és solament espectador, sinó actor de la vida política del seu país. En aquest sentit, la política ha de deixar de ser patrimoni exclusiu dels polítics i s'ha de convertir en un espai compartit, un punt de trobada, per a tota la ciutadania.

La capacitat d'iniciativa i esforç. En oposició a l'actitud passiva, acomodada i hedonista, tan estesa en les societats occidentals benestants. El caràcter emprenedor, és a dir, la capacitat d'assumir riscos i compromisos en favor de les tasques col·lectives, i fer-ho, a més, durant un llarg període de temps, constitueix un nivell superlatiu de participació ciutadana. Aquesta capacitat d'iniciativa i esforç, quan adquireix una dimensió col·lectiva i sostinguda en el temps, dona lloc a institucions que vertebren la comunitat i fan créixer el capital social. Els països rics en capital social acostumen a tenir una ciutadania més madura i una política de més qualitat.

La coresponsabilitat. Suposa el reconeixement d'una responsabilitat compartida entre el govern, les institucions de la societat civil i la ciutadania. En primer lloc, la coresponsabilitat suposa admetre que «el primer responsable del meu benestar (o de la meua salut, o del meu desenvolupament...) sóc jo mateix», i només subsidiàriament els poder públics poden ajudar-me a millorar la meua situació. I per tant, com a ciutadans, no és possible esperar que l'Estat ens ho resolgui tot. En segon lloc, la coresponsabilitat significa defensar la cultura dels drets i els deures. Com a ciutadà jo tinc una sèrie de drets, però també una sèrie de deures, que acostumen a anar fortament correlacionats amb els primers. Així, per exemple, tinc el dret a gaudir d'una sanitat gratuïta i universal, però també tinc el deure de pagar els meus impostos. En aquest sentit, la comunitat responsable es converteix en l'horitzó de referència, la fita que cal assolir, dia a dia, pas a pas.

3. Com fer possible aquests valors?

Sens dubte, el rol de la família, l'escola i els mitjans de comunicació, com a principals agents educadors, no tan sols dels infants i joves, sinó també dels adults, resulta fonamental per a conrear i desenvolupar els valors exposats en l'epígraf anterior. En el mateix estudi citat anteriorment, he proposat també algunes pistes, en forma de *bonnes pratiques*, que haurien d'afavorir el naixement d'aquesta nova política, impulsada per ciutadans i polítics.

Els polítics

La vocació. Daniel Innerarity posa en boca de Freud la idea que «*hi ha tres professions impossibles: educar, curar i governar*», ja que totes elles requereixen el concurs actiu d'un altre subjecte. És evident que totes tres comparteixen també un marcat caràcter vocacional. El polític vocacional, és a dir: aquell que sent que posseïx la preparació, les qualitats i les aptituds necessàries per a fer política, ha de ser coratjós

“ El rol de la família, l'escola i els mitjans de comunicació, com a principals agents educadors [...] resulta fonamental per a conrear i desenvolupar els valors.

i perseverant. La política catalana està mancada de mecanismes per a atraure i retenir els millors talents, aquells que tenen una autèntica vocació política. Cal saber reconèixer, afavorir i impulsar les persones amb autèntica vocació política. Cal trobar la manera d'aconseguir que governin els millors.

La preparació. Una de les qüestions cabdals dels clàssics amb relació a la política era arribar a definir quin tipus d'educació havien de tenir els governants. Tant Plató com Aristòtil atribueixen la màxima importància a la formació (física, intel·lectual i moral) d'aquells que aspiren a dirigir els destins de la *polis*. Per a fer política, com per a qualsevol altra activitat, cal estar preparat. La política requereix professionalitat i qualitat humana. És a dir, d'una banda, ha de ser exercida amb professionalitat, coneixement i rigor. I, de l'altra, la qualitat de la política depèn essencialment de la qualitat humana dels governants. Gabilondo esmenta el següent fragment de Plató, amb relació a una pregunta d'Alcíbiades a Sòcrates: «vull governar la ciutat. Quins consells em dones?». I Sòcrates li respon: «Mira, si vols governar la ciutat, primer has de governar-te a tu mateix, perquè si un no es governa a si mateix no se pas com governarà la ciutat. Independentment de l'orientació ideològica, la *mala política* acostuma a ser una conseqüència directa de la manca de preparació o capacitat dels governants, que es tradueix en improvisació, frivolitat i irresponsabilitat. Sense una adequada preparació (acadèmica, professional i moral), la grandesa de la política és impossible. Miquel Roca, en el marc de la jornada dedicada a *Ètica i política (grandes i misèries)* celebrada a la Facultat de Ciències de la Comunicació Blanquerma, URL (2008) afirmà que «Avui dia, sense preparació no es pot dir que s'estigui servint de forma ètica a la política. Es pot ser corrupte per incompetent. En realitat, la incompetència manifesta pot ser la pitjor de les corrupcions».

La *porta giratòria*. L'objectiu ha de ser professionalitzar la política o fer política amb professionalitat? Actualment és gairebé impossible fer política sense viure de la política, i els que ho intenten sovint són considerats com *outsiders* perillosos. Els aparells dels partits acostumen a mirar amb desconfiança aquells que no necessiten un sou públic per a sobreviure. Hi ha, doncs, una forta polarització entre aquells que fan política i els que no en fan. Els primers tenen tendència a convertir-se en *funcionaris* de la política, mentre que els segons resten condemnats a quedar-ne al marge. Alguns autors (Castañeira & Lozano, 2008) han emfatitzat la importància dels mecanismes de transició entre el món polític i el món professional. Tot i acceptar la necessària professionalització de la política, és molt important reforçar les vies d'entrada i sortida de la política. És necessari facilitar mecanismes de transició, en el doble sentit, entre la política i el món professional. Si aquests ponts fossin més segurs i més confortables, les decisions individuals d'accés i abandonament de la política serien més lliures, la política es beneficiaria de l'experiència de professionals externs (i viceversa) i, en general, la qualitat dels governants augmentaria significativament.

Els ciutadans

La *prepolítica*. No és possible una política de qualitat sense una bona prepolítica. La prepolítica és la millor manera d'adquirir i desenvolupar les inquietuds, la sensibilitat social, la responsabilitat i l'experiència, que són necessàries per a la política, però que s'han d'adquirir abans d'entrar en política. La prepolítica consta de tres dimensions bàsiques: intel·lectual, competencial i ètica, suposa un compromís estable amb la societat i, a llarga, és sinònim de maduresa humana. La prepolítica és el conjunt de compromisos voluntaris, o activitats gratuïtes, que el ciutadà pot fer per la comunitat sense necessitat d'entrar en política: monitor de colònies infantils, voluntari per la llengua, educador de carrer, delegat de classe, membre d'un grup ecologista, cuidador de persones grans o amb discapacitat, monitor de muntanya, activista cultural, cooperant al Tercer Món, orga-

nitzador de festes majors, catequista, voluntari d'acollida als nousvinguts... Lògicament, la llista és il·limitada. La prepolítica no va associada a cap edat concreta, però resulta especialment adequada i necessària en el cas dels joves.

Promoure el vot intel·ligent. En democràcia el vot no és, ni de bon tros, l'única via de participació política ciutadana, però sí que és la més generalitzada, directa i visible. Per contrast amb el fenomen del «vot captiu» o el seguidisme acrític d'aquells ciutadans que voten «allò que sempre s'ha votat en aquesta casa», cal reivindicar el vot intel·ligent, fruit d'una ciutadania conscient, exigent i responsable. Cal que els ciutadans facin l'esforç d'informar-se, aprendre a distingir i desenvolupar el seu propi criteri polític. El vell tòpic segons el qual «tots els polítics són iguals», ha esdevingut, massa sovint, una simple excusa per a eludir la pròpia responsabilitat política.

Desvetllar l'emoció. Sovint la política genera indiferència perquè no és capaç d'emocionar, ni transmetre il·lusió. És a dir, no és capaç de «moure» en favor de cap causa, ni de desvetllar les emocions positives de la ciutadania. La política és una barreja de racionalitat i sentiments, però davant la *desafecció* i l'escepticisme generalitzat, cal reivindicar la dimensió emotiva, il·lusionant i, fins i tot, passional de la política. Ara bé, reivindicar l'emoció no significa defensar l'erotivisme, un tipus de comportament superficial, que es mou per impulsos i és poc consistent. Barack Obama, amb el seu eslògan: «Yes, we can», és sens dubte, l'exemple més extraordinari de la força que poden arribar a adquirir els sentiments en política. El millor programa i les millors idees polítiques deixen de ser-ho si no són capaces de desvetllar les emocions i posar en marxa el potencial d'il·lusió i emoció dels ciutadans. La bona política és una invitació a compartir un somni: la promesa d'un futur millor per a tots.

4. Educació i grandesa de la política

Iniciàvem aquestes reflexions subratllant la necessitat d'enfortir el binomi entre *educació i política*, atès que es tracta de conceptes intrínsecament

ment relacionats, gairebé indissociables. Bo serà, doncs, per concloure, que reprenguem el fil que enllaça, sense solució de continuïtat, el creixement i l'educació integral de la persona, l'obertura als altres, el sentit comunitari, l'aprofundiment de la democràcia, el perfeccionament de la política i el bon govern. Vegem-ho tot assaborint alguns fragments del cèlebre *En defensa de la política* (2001), de Bernard Crick: «La política mereix grans elogis. És una preocupació d'homes lliures i la seva existència és una prova de llibertat. L'elogi en llavis d'homes lliures és valuós, ja que és l'únic que no pateix de servilisme o condescendència. La política mereix ser elogiada com a «ciència de les ciències» —en paraules d'Aristòtil— i no simplement acceptada com un mal necessari. És l'única «ciència» o activitat social que aspira al bé de totes les altres «ciències» o activitats sense afany de destruir-ne cap i conreant-les totes fins al punt que cadascuna d'elles permeti. La política és creadora de civilització (...). La política és una manera de governar comunitats plurals sense violència innecessària (...). La política, lluny de ser un mal necessari, és un bé pràctic (...). No sempre podem aconseguir allò que volem, però si perdem la capacitat de voler coses diferents de les que se'ns donen, haurem perdut la partida per sempre».

Aquesta apologia de la política —de la política amb majúscules— publicada fa gairebé mig segle, conserva intactes la frescor i el vigor originals. I continua emanant un esperit de superació, de transformació i progrés vers un món millor: més lliure, més just, més fratern. Un món més humà, en definitiva, en el qual tothom pugui viure amb dignitat. Ara bé, ¿no és aquesta també, essencialment, la missió de l'educació en valors, centrada en el desenvolupament de les capacitats de la persona, i orientada a l'assoliment de la seva maduresa i la plenitud?

Gregorio Luri (*El criteri perdut*, 2004), tot comentant els treballs de C. Kintzier sobre l'ideal de l'escola republicana, rebla el clau del binomi entre *educació i política* amb aquestes paraules: «La coincidència entre la veritat (la racionalitat de l'acció política) i la pluralitat de veus (la democràcia) solament és possible si la ciutadania està instruída. En definitiva [...] una república no serà autènticament lliure i sobirana llevat que la raó esdevingui popular»